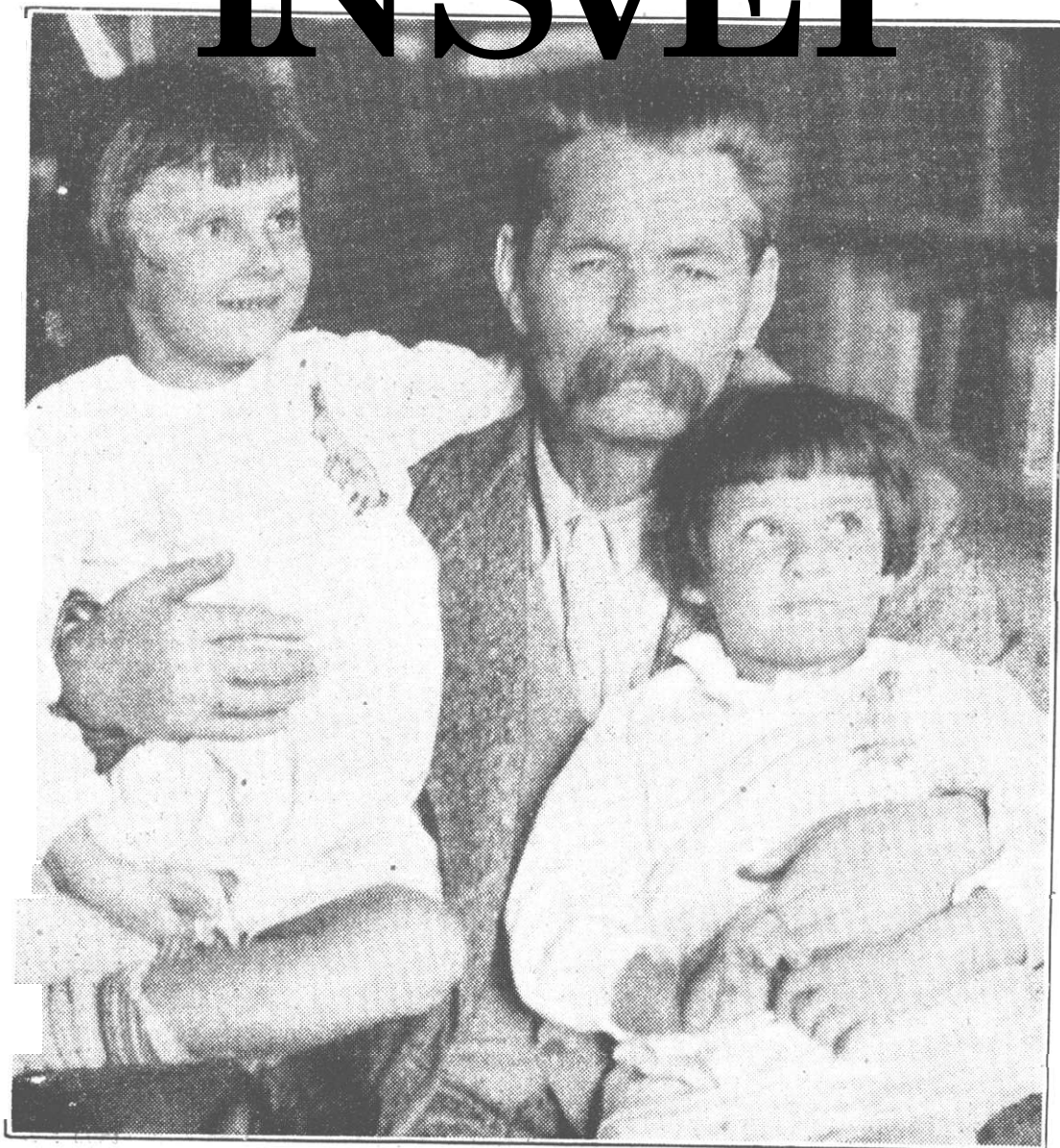

lina pl&ca T gttovM

ŽIVLJENJE IN SVET

Knjiga 11f

ŽIVLJENJE IN SVET — ilustrovana tedenska revija

Izhaja ob nedeljah in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.— polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—. Posamezna številka Din 2.—.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 hr. FRANCIJA, mesečno 4 franke. ČEŠKOSLOVAŠKA, mesečno 6 kron. AVSTRIJA, mesečno 1 šiling. Amerika in ostalo Inozemstvo letno 1% dolarja. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafljeva ul. 5. — ROKOPISI SE NAČELNO NE VRAČAJO.

Urednik: Ivan Podržaj. — Izdaja za konsorcij: Adolf Ribnikar. Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. V3i v Ljubljani.

VSEBINA št. 18: Ignotus: Skrivnost dela. — M. Maeterlinck, Povodni pajek. — Pn Maksimu Gorkem v Sorrentu. — Kant, predhodnik sporazuma med narodi. — šest mesecev v sovjetski Rusiji. — Dogodki v slikah. — Ivan Podržaj: Bedakova osveta (nadaljevanje). — Dr. F. G. Benedict: Plazivci v službi vede. — Najvišje umetne temperature. — Pomladna pijanost pri divjačini. — Avto na Kamčatki. — Slike iz sodobne Rusije. — Znamke pripovedujejo. — šah. — Tri minute potovanja, Spomenik žrtvam dela. — Ali bi radi živeli sto let? — Humor.

AH bi bili radi stari sto let?

V Rimu splošno znani grof Greppi, ki je 1921 »zaspalk« za vedno 103 leta star, je priporočal za doseg visoke starosti tri recepte.

— Predvsem je stari aristokrat svetoval življenje v zmernih in urejenih razmerah ter na svežem zraku; prav tako pa je važno, da se kandidat za stoletnika sistematično oduči jezfe, ki spravlja najvažnejše organe iz ravnotežja in otrse vraže, da je z 80 ali 90 leti treba umreti, ker ta zavest ubija voljo do življenja. Kot naravno človeško starost je smatral Greppi 130 ali 140 let, ker živi vsako organsko bitje sedemkrat tako dolgo, kot potrebuje do tedaj, ko doraste. Bogati plemenitaš se polagoma sploh ni več jezil; če se mu je pripetilo kaj neprijetnega, je običajno vzkliknil po vzgledu Ludvika XIV.: »Njegovo veličanstvo je sklenilo, da se za to zadevo ne bo brigalo dalje.« Ko ga je Crispi precej ostro in nepričakovano odpoklical kot italijanskega poslanika v Petrogradu, je vtaknil brzozavko mirno v žep in pristavil: »Tako, zdaj sem se pa res že dovolj razburjal!«

V prizadevanjih za proučitev metod za vzgojo zdravega in močnega rodu je sprožil senator Gabbi, medicinec na univerzi v Parmi, originalno zamisel, naj bi vse stoletnike v Italiji znanstveno proučila posebna komisija. Preiskava naj bi se vršila glede fizičnih sposobnosti s pomočjo radiologije; razen tega pa bi moral vsak očak odgovoriti na približno 200 vprašanj o svoji preteklosti in običajih v življenju. Dozdaj je Gobbi našel 18 stoletnikov, čeprav jih

Gobbi lahko že z dozdajno preiskavo dokaže, da je življenje na vasi s svojo naravnostjo jedro zdravja in pogoj za dolgo življenje. Stoletniki, ki jih je obiskal, žive v vseh delih Italije, toda vsi so doživeli svoj stoletni jubilej na deželi. Mesto, prav posebno pa veliko mesto, je možnar, v katerem se ljudje telesno in duševno pogubljujejo, ker tamkaj ni mogoče živeti naravno. Nekaj izjem samo potrjuje to pravilo. Mestnega prebivalca bi se dalo rešiti prezgodnje propasti samo s pametnim športom, podobnim delu kmečkega človeka, ki si v naravnem in mirnem življenju ohrani dobre živce in prožne žile.

Vse te c-are ljudi je dojila mati in ker so živeli na kmetih, tudi niso imeli prilike za razuzdanost, težke bolezni ali pretresujoče nezgode. Vsi naglašajo, da so vajeni vstajati zarana; nekateri s ponosom pripovedujejo, da so vsako jutro videli iziti sonce. Ko so se zbudili, so takoj vstajali; do 80. leta so se zmerom umivali v mrzli ih šele nato v mlačni vodi. Delo je bilo njihovo življenje; ti ljudje niso poznali osemurnega delovnika, weekenda ali počitnik in često so se lotili dela tudi ob praznikih. Delo mišic je bil prvi vir za odpornost; prav to delo je ohranilo ožilje in mišičje prožno. Ker se je vs^o to vršilo na prostem in v svežem zraku, so dobivala pljuča velike in sveže količine kisika. Ta prvina se je razširila po krvi v stanice in uničevala strupene sn—¹ ki se zbirajo v organih in jih uničujejo. Delo in kisik sta ustvarjala oni čudoviti tak ki so se ga ti umetniki živ-

ZIYDENIE IN SVET

ŠTEV. 18.

LJUBLJANA, 1. MAJA 1982

KNJIGA 11.

Elo Justin: ARHITEKT

Ignotus

Skrivnost dela

Edo bi mogel opisati ves razvoj ene izmed bistvenih oblik človeškega obstoja na tem planetu — dela?! Kaj bi bilo človeštvo, če mu ne bi bila dana čudovita lastnost, da naravno potrebo, ki jo ima kot živo bitje, veže s svojim razumom in razvija oboje, delo in razum, do oblik in moči, ki v marsičem dosežajo že sâmo stvarjalno popolnost narave? Ali da povemo isto misel z drugimi besedami: Človek je iz nagiba in potrebe, da si — kakor vsa živa bitja — preskrbi hrano, streho in potomstvo, razvil delo, iz dela pa je ustvaril tâko silo, da skoraj že prekaša naravne sile; to moč obvladuje zavestno, s svojo voljo in razumom. Zgodovina dela je zgodovina omike. Zgodovina omike pa je edina prava zgodovina človeštva.

Dela mravlja, dela čebela. V naravi imamo vse polno delavcev, ki verno sledijo svoj nagon in nas včasih, kakor n. pr. bobri, presenečajo s svojo »delavnostjo«. Ptičje gnezdo ali termitsko mravljišče sta takisto presenetljiva dokaza »delavnosti« in veščine, ki pa dokazujeta zgolj to, da delo samo po sebi ni ne človekov privilegij niti njegova iznajdba. Naš pesnik Gregorčič pravi, da je zrl v delavnico onega, ki »bitij je rodil brez broja«. Vsa narava je prav za prav ogromna delavnica, ki pretvarja materijo v najraznovrstnejše oblike, meša in veže kemične prvine v najrazličnejše sestavine in po večnih zakonih, ki vladajo v tej delavnici, ustvarja iz neklih snovi kamenje, iz drugih človeške možgane.

Neskončna je ta delavnica in neizmerno je njeno čudovito delo; vendar vse to ni delo v pravem pomenu besede. Šele pri človeku je praprivotno in univerzalno načelo, ta najskrajnejša tajna prirode, doseglo svojo popolnost; iz njene delavnice ni izšlo drugo bitje, ki bi v toliki meri kot človek vtelesilo v sebi načelo dela. Naj slepi termiti uničujejo cele gozdove in pretvarjajo celulozo v svojo hrano; to njihovo početje je prav tako slepo kot so slepe njihove oči. Šele v človeku, ki je spoznal svoje delo, je prišel do izraza »božji dih« v stvarstvu. Šele v njem se je ustvarjajoča priroda zavedla samega sebe. Tudi nekatera druga bitja imajo razum; pamet potemtakem ni privilegij človeka. Največja pravica, ki mu jo je dala priroda in s katero je prekosil vse drugo, kar ž njim vred živi na

R. Schneider: Star PLAVŽ (lesorez)

našem planetu, je baš pravica do zavestnega dela. Samo v zavestnem delu so nedogledne razvojne možnosti. Zavest, pretvorjena v delo, je povzročila vse stvaritve človeka na svetu. Veliko moč ima voda, ki teče čez naravni jez. Toda kaj je ta moč v primeri s spoznanjem, ki je — ne vemo kdaj in kako — razsvetlilo um pračloveka, da je začel z naglim obračanjem kosov lesa ali kamna delati ogenj? Morda je bil prvi svit zavestno pripravljenega ognja prva zarja človeške omike in — z vidika dotedanjega razvoja — največji fenomen v stvarstvu. Stari Grki so po pravici verovali, da je moral človek (Prometej) tajno ognja ukrasti bogovom. Zakaj ogenj, s katerim je človek pričel premagovati mraz in se tako upirati slepim naravnim silam, je bil oče pravega in resničnega dela, soustanovitelj človekovega sveta, čisti izvor vse naše omike.

V dneh, ko sončni ogenj uganja svoje čarovnije z zemeljsko materijo, ko pretvarja njene delce v klorofil in vzbuja po vsej pomladni prirodi vrenje stvarjajočih življenjskih sokov, se ljudje 20. stoletja

spominjamo delo z istimi čuvavi, kot so naši predniki pred davnimi tisočletji slavili čudežno moč sonca. Zakaj delo je ono sonce, ki počenja z ljudmi enake čaravnije kakor pomladno sonce z rastlinami. Delo je najčudovitejša energija, ki je izpopolnila naravne sile v proudu, prvi največji in najizvirnejši stvarnik za onim, ki je dal iz sebe vesoljstvo in pretvoril i žareče svetove v terišča življenja.

Temu drugemu stvarniku, ki ga simbolično izraža beseda »delo«, ne izkazujemo časti in ga ne molimo v tempijih; toda vsaka zavestna stvaritev človeka je hvalnica njemu in vse, s čimer človeštvo premaguje svojo bedo, nemoč in strah, je neposredna milost tega zemeljskega božanstva.

V, tem smislu je delo — iz človeške zavesti izhajajoče delo — daleč od tega, da bi bilo kazen za greh ali minljiva nadloga, ki jo je zakrivila človeška nepopolnost. Ostavimo ob strani vprašanje, ali je človeštvo izšlo iz paradiza, v katerem je vladalo brezdelje. Zavržimo pa mnenje, da bi morali pripravljati tak paradiz za bodočnost. Vzemimo človeštvu delo in vzeli bomo njegovemu tvorečemu duhu gibalno silo; osiromašeno človeštvo bo kmalu izhiral na brezčutnem planetu. Delo ni prokletstvo in tudi ne sužnost materiji. Delo je valovanje naše zavesti, ki se neprestano podaljšuje in si, kakor je lepo opisal modroslovec Bergson, ustvarja do meja, ki jih še ne poznamo, umetne podaljške naravnih organov. Delati se pravi, biti človek, in samo to je

M. Maeterlinck: Povodni pajek

Ker se je bavil ne samo s problemoma človeške namembe, temveč tudi skušal pronikniti v skrivnost naših nižjih bratov, živali, je ta belgijski Francoz prišel do zaključka, da človeku ni prisojena izredna vloga v vesoljstvu: s svojo razumnostjo in npravstvenimi vr'mami imajo nekatere žuželke enake pravice ko mi do nekolične duhovne pomembnosti, včasih kažejo celo višje izkustvo in višjo organizacijo.

Pred leti nas je zabaval z življenjem čebel, termitov in mravelj, sedaj pa je izdal *Araignée de verre*, k; mu znanstveniki pravijo *argyroneta aquatica*. Povodnega pajka je v 18. stol. odkril duhovnik Albert de Large v okolici mesta Le Mansa. Rumeno siva živalica se drži po vodi v prekopih in lužah srednje Evrope. Samec doseže 20mm dolžine, samice le 12 mm. Sicer so pri vseh ostalih vrstah pajkov samice vselej večje od samcev. Povodni pa-

pogoj za obstanek človeštva. Delo je šele v drugi vrsti materialna zadeva, v prvi vrsti je ideja. Vsaka kretnja, ki je zavestno usmerjena k nekemu dejanju, se je najprej dovršila v duhu, v zavesti in šele potem prešla v gib, v svojo gmotno obliko. Vse materialne stvaritve so izšle iz duševnih stvaritev: samo v tem je prednost človeškega dela pred nezavednim, nagonskim delom živali. Delo dobiva od duha svojo luč; brez njega je kakor mrtev planet, ki ne sveti ne sebi niti komu drugemu.

Zato je jalovo, če z vidika današnjih, v marsičem še primitivnim, mučnim načinov ročnega dela, zanikujemo prvenstvo ideje in inteligence pri materialnem delu. Duh, ki je rodil delo in ga tolikanj prepojil z mislijo, da je v štirih tisočletjih razvoja ponekod doseglo slepilno moč prirodnih sil, bo hodil tudi v bodoče pred njim in bo vodil človeštvo k novim, nedoglednim možnostim. Delo, ki je na znatnem področju svojega neskončnega kroga prešlo iz grobega, ročnega načina k subtilnemu, idejnemu vodstvu strojev, k soustvarjanju, bo v stotisočletjih, ki so še pred nami, doseglo po isti razvojni logiki in po enaki nujnosti razmer, danes komaj slutene duhovne oblike. Verujemo v človeštvo, ki se bo iz primitivnih, bednih delavcev pretvorilo v rod duhovnih stvarjalcev, v človeštvo, ki mu bo delo pobožnost in molitev. Človeštvo, ki bo dopolnilo še poslednje namene vesoljstva!

jek se prav spretno giblje po mokrem življu in si med vodnimi rastlinami stavi zvonasto gnezdo, z odprtino navzdol. To in pa kristalno potaplja — njegov glavni izumek — sta zares duhovita zamisleka: »naše najdivnejše priprave za podmorsko raziskavanje s svojimi sesaljkami, cevmi, vrvmi, svinčeniimi podplati, velikanskimi čeladami na linico so poleg njih zgolj onemogli, detinsko zamotani nestvarni.«

V isti knjigi nas je povedel pisec »Kopanega templja« tudi na Sicilijo in v Egipt Faraonov, ki je bil predvsem grobnica: smrt je vladala v njem, kraj je živel mrtvaško življenje. (k).

Lesene hiše v Ameriki

V Zedinjenih državah, ki štejejo 120 milijonov prebivalcev, stanuje po najnovejši statistiki približno 80 milijonov ljudi v lesenih hišah.

\$

Pri Maksimu Gorkem v Sorrenfu

sliko na ovitku: Maksim Gorkij s svojima vnukinjama)

Pričujoči članek posnemamo po opisu poseta pri znamenitem pisatelju, ki je izšel v aprilski številki pariške revije »Vu« izpod peresa njenega stalnega sotrudnika Vladimirja Pogrnerja.

iT f a polotoku, ki na jugu oklepa napolski zaliv, presenečeni potnik nenadoma naleti na košček Rusije, prenesene z daljnega severa na sončno podnožje Vezuva. Ta ruski kotiček je vila Maksima Gorkega v Sorrentu, ležeča na rtiču blizu mesta, obdana s palmami in limo novimi drevesi. Kadar potnik nameri svoje korake iz mesta po cesti, ki drži do vile znamenitega pisatelja, ve vsakdo, da je namenjen k najodličnejšemu gostu Sorrenta. Ni treba spraševati za pot, kajti zdi se, da je vse mesto poučeno o nameri posetnika.

Ko dospješ do vile, ki je vzorec italijanske klasike in se popneš po širokem stopnišču, vidiš, da si v Rusiji. Pred teboj stoji samovar, v katerem vre voda. Na stolah leže najnovejše številke »Pravde« in »Izvestij«, nekaj ruskih igrač in knjig sovjetske državne založbe. Tiho in počasi pristopi gospodar, da ga niti ne opaziš. Njegova zunanost je zmerom enaka, morda je malo bolj sklonjen naprej, nego je bil še pred desetletjem. Nekoliko sivih niti se prepleta v njegovih plavih lasih, brki pa so zmerom isti, nekoliko porumeneli od tobačnega dima. Dve globoki gubi na licih nekako podčrtavata vsak njegov nasmeh. Njegova ruska srajca ima barvo njegovih sinjih oči. »Zato sem si izbral srajco te barve«, se šali Gorkij. Govori s tihim nizkim glasom, cesto pa ga prekinja napad kašlja. Zdravniki mu zaradi slabih pljuč predpišejo vsako leto po šest mesecev bivanja v milem sorrentskem podnebju. »Čedalje bolj sem podoben svojemu očetu. Isti nos, ki ni baš najlepše oblike, in močne lične kosti. Kolikor pač poznam očeta po fotografijah. Umril je zelo mlad, komaj trideset let. Koleri je podlegel.« Način njegovega govora je preprost. Z besedico točno označi, kar hoče povedati. Močno spominja na predelavca v tovarni ali na malega obrtnika. Mož, ki je znal govoriti s Tolstim in Lieninom kakor s sebi enakima, na isti način govori tudi

s svojo štiriletno vnukinjo Darjo.

V hiši Gorkega živi vsak, kakor, mu drago. Med deveto in enajsto uro prihajajo prebivalci k zajtrku. Samo Gorkij je točen. Prihaja ob devetih, boža svoje vnukinje in jim daje zapeljive nasvete, kakršnih pač ne bi odobraval guvernant, ako zasluži to ime. Nato se umakne v svojo sobo, najhladnejši prostor vse hiše, ob vseh stenah obloženo z množico knjig. Tu dela in čita. Pred pisalno mizo je pogrnjena koža belega medveda, na mizi pa je poleg pepelnika posoda s kopo okončenih raznobarnih svinčnikov, pisana turkistanška čepica, ki je zdaj v Rusiji moon v modi. Zdaj dokončuje večji roman »Življenje Klime Samgina«. Vmes piše članke za »Izvestja« in čita množico listov. Cesto prihaja iz sobe s časopisom v roki in opozarja na kakšno zanimivost: »Izrezal sem si Benešev frazo, ki je dejal: Na Kitajskem se sodi nekaj, kar spominja na vojno. Dobro je rekel. Rad imam domislice velikih ljudi.«

Ko je spravil liste, se loti kupa pisem, ki mu vsak dan prihajajo iz vseh koncev sveta. Neki mladenič iz oddaljenega kraja Rusije mu pošilja svojo sliko in mu izraža čuvstva vdanosti. Neka založba v Leningradu ga prosi nasvetov za program izdaj l. 1932. Učitelj iz skrajnega severa sovjetske zveze ga prosi, naj mu pošlje slovar gotskega jezika. Mlad pisatelj mu pošilja v oceno svoj rokopis. Neka znana slovstvena veličina pa svoj novi roman s posvetilom: »Alekseju Maksimoviču* v znak čuvstev, ki jih goji do njega vsa SSSR. K temu ni ničesar dodati.« Tako gre skoraj vse dopoldne. Gorkij čita vsako pismo zelo pazljivo in na vsako tudi odgovarja. Mladeniču se bo zahvalil za pozdrave, pisateljema bo odgovoril s temeljito oceno njunih del, založniku bo javil spisak del, ki se naj izdado, učitelju na severu pa bo točno dobil željeni gotski slovar.

* Pravo ime Maksima Gorkega je; Aleksej Maksimovič Pješkov.

MAKSIM GORKIJ

Ko zazvoni zvonec se zbere družba k obedu, domači in gostje. Po dvanajst, včasih petnajst ali še več. Gorkij po obedu rad kramlja. Včasih se zdi, da ne pazi na skupni razgovor, zamišljen bobna s prsti po mizi. Kadar pa pade kako ime ali beseda o predmetu, ki ga zanima, takoj poprime iztočnico. Vse znamenitosti pozna, vse knjige je čital. Celo uro vam lahko govori o zgodovinskih ruskih verskih ločin ali o najboljših nemških knjigah, obravnavajočih renesanso.

Par primerov:

»Sara Bernhardt? Videl sem jo v New Yorku. Bila vsa skupaj le kakih štirideset minut: čaj sva pila v njeni sobici. Nesnažna in kričava ženska. Imela je na sebi nekako rumeno domačo haljo, vso zamazano, tudi čipke so bile umazane. Močno živahna je bila, po predstavi je bilo, pa tudi zelo mlada že več ni bila, mislim, da je "kaj je-mala ...«

»Imel sem bratranca, ki je pel v zboru; celo pomočnik zborovodje je bil. Dečko je imel eno samo željo: suktnjo po modi iz l. 1830 z ono kratko pelerinico. In jo je res iztaknil pri nekem starinarju. Oči je imel dobre, pa si je

le kupil ščipahik z modrimi sitekld. Na prste si je nataknil vse polno prstanov, s steklenimi kamni, kakršne prodajajo krošnjari. Tak je hodil po svetu. Nekoga dne pride k meni in pravi: »Aleksej, ti si že bogat človek in jaz ti predlagam zelo dobičkanosno podjetje. Naše mesto je mesto intelektualcev, pa ima samo en pogrebni zavod. Kaj ko bi midva otvorila še enega.« Imel je že pripravljeno pogodbo... Ko smo že pri tem: V Moskvi sta bila dva pogrebna zavoda. Enemu je bilo ime »Večnost«, drugemu pa »Dobrodošli«...«

»Vrana je užitna ptica. Zlasti jeseni. Oskubiš in očistiš jo, natakneš na palico, pa nad ogenj! Mastna ptica. Tega sem se naučil pri potepuhih v Rostovu. Ti jedo vse ptice, celo galebje. Galebje meso je trdo in ima grenak okus. Ne vem, kaj dodajo ibosjaki, in grenkobe ni več. Dobro sem gledal, pa nisem opazil s čim to dosežejo.«

»Najlepši vzorci vzhodne umetnosti, ki sem jih videl, so v Parizu v muzeju Quimet in v muzeju Cernuschi. Če bi bival v Parizu, bi nekatere teh stvari gotovo ukradel. Sem si jih že izbral. Ne mnogo stvari, tako kakih dvanajst.«

Gorkij ima silno dober spomin; spominja se imen ljudi, ki jih je poznal pred štiridesetimi leti. Ne samo to. Tudi njih posebnosti so mu ostale v spominu.

»Profesorja? Seveda ga poznam. On je svoje vrste redkost: romantik in anatom. Ko je odhajal odtod, je dejal: Zdaj pa se vracam k svojim mrličem.

Med pripovedovanjem mnogo kadi. Tako se pepelnjak napolni z vžigalicami, papirčki in ogorki. Gorkij ga zažge in s svojima malima vnukinjama, ki mu sedita na vsaki strani, radovedno in veselo opazuje plamenček. Nato polije ostanke z žličico čaja.

Vsako leto meseca maja se vrne Gorkij domov v Rusijo, kjer ga čaka ogromno dela. Šest mesecev neprestano predavanja, literarni in politični sestanki od zore do mraka. Vmes obiski v dečjih domovih, tovarnah, vojašnicah in kolhozih, kamor narod redno vabi svojega ljubljenca.

Vseh šest mesecev, ko se Gorkij mu-di na Ruskem, pa sovjetski • izvoščki kažejo njegovo vilo radovednim tujcem in ako sedi na vrtu kaka moška oseba, ne pozabijo pristaviti skrivnostno: »E lui, il celébré Massimo Gorki.«

Kant, predhodnik sporazuma med narodi

Meščani vzhodnopruskega mesta Kraljevca, ki so s pobožno spoštljivostjo pozdravljali starega

profesorja Kanta, sprehajajočega se vsak dan ob določeni uri po nabrežju, niso niti slutili, da imajo med seboj silnega prekucuško nadahnjenega mislica, čigar nazori so bili v vsem skrajno nasprotje malomeščanskemu mišljenju njegove okolice. Heine je Kanta imenoval Robespierrea filozofije in je s to svojo oznako zadel v črno. Stari filozof je bil namreč goreč pristaš francoske revolucije, kar je za 65 let, ki jih je štel v onem času, tem lepše priznanje, ker so vse nemške univerze strnjeno stale proti svobodnjaškemu gibanju, ki je velo po Evropi iz Pariza,

V nasprotju z Rousseaujem pa Kant ni napovedoval raja na zemlji brez borbe in povratka v prvotno preprostost, marveč je naglašal, da je večni boj istoveten z življenjem, ki bi propadlo, brž ko bi se ustavila borba, gibalo vsakega napredka. Iz tega je izvajal izvor in razvoj človeške družbe poudarjajoč, da bo nastopil čas, ko se bodo spori med narodi reševali povsem mirno kakor je divja borba med posameznimi člani družbe že izgubila svojo prvotno barbarsko krutost in sirovost. V svojem 71. letu je spisal knjigo »Za večni mir«, ki so jo pristaši vojne označili za delo umstveno pešajočega starca. V resnici pa je pogumna izpoved modernih miroлюбnih idej ter po svojem bistvu vsebuje v zarodku onih slavnih 14 Wilsonovih točk, ki so udarile temelj novemu razvoju odnošajev med narodi.

Stari profesor v tem delu odločno obsoja delovanje tajne diplomacije, ki v vsako mirovno pogodbo vtihotapi klavzule, iz katerih nujno sledijo nove vojne. Take pogodbe so samo premirja in so nemoralne že same na sebi. Čisto jasno je Kant tudi postavil zahtevo po odpravi vseh vojsk, ki so večna nevarnost za mir in ki vrhu tega stanejo, več nego kaka kratka vojna. Izrekel je dalje načelo nedotakljivosti posameznih držav z zahtevo, da se nobena država ne sme vmešavati v notranje zadeve kakih drugih držav, ne glede na obseg državnega ozemlja ter števila prebivalcev. Odločno je obsodil v tej zvezi navado velikih držav, da šibkejšim vsilijo svojo voljo z grožnjami in ultimati. Dalekovidni filozof se je spomnil tudi nedopustnih

EMANUEL KANT

vojnih sredstev, pri tem pa seveda ni mogel niti slutiti, do kakšnih grozot se bo izpopolnila tehnika. Za nedopustna sredstva je smatral le zastrupljanje (danes bi nastopil proti plinski in bakteriološki vojni), pozivanje k veleizdaji in kršenje mednarodnih običajev.

Immanuel Kant je bil tedaj v mnogočem predhodnik o^h idej, na katerih temelji Društvo narodov. Slutil je razvojno dobo človeške družbe, ko bo mednarodne spore reševal obči forum, dasi se v tehnične podrobnosti izvedbe ni mogel spuščati. V tem pogledu je predhodnik Društva narodov češki kralj Jurij Podjebradski, ki je že sredi 15. stol. poslal vladarjem Evrope poziv na ustanovitev društva, v katerem bi bili zastopani vladarji vseh držav ne glede na njihovo velikost in silo. To društvo naj bi v bratskem sporazumu reševalo vse spore med suvereni.

Šest mesecev v sovjetski Rusiji

Dunajčan Adolf Schreier je prebil kot tehnik šest mesecev v sovjetski Rusiji in poroča o svojih vtiskih naslednje:

Eo prestopiš meje sovjetske Rusije, te zgrabi istočasno impozanten in težek vtisk. Prihajaš v deželo proletarske diktature, prihajaš v svet, ki je povsem drugačen od evropskega, v svet, kjer vseposod gradijo. Nova mesta, nove tovarne, ki obsegajo deloma cele mestne četrti, z lastnimi gledališči, klubi, kinematografi, športnimi prostori, skupnimi kuhinjami in skladišči. Za Evropeca je vse to novo. Prihaja iz razpadajočega v gradeč svet. Ni čudno, da te vse to, če vidiš prvič, brezmejno navduši. A če se mudiš dalj časa v Rusiji, se ti pokaže vse druga slika. Slika resničnosti, kakršna je v tej deželi. Te slike seveda ne dobiš v štirinajstih dneh in tudi ne v mesecu dni. Naslednje vrstice naj povedo čisto dejstvo brez navdušenja in brez predsodkov.

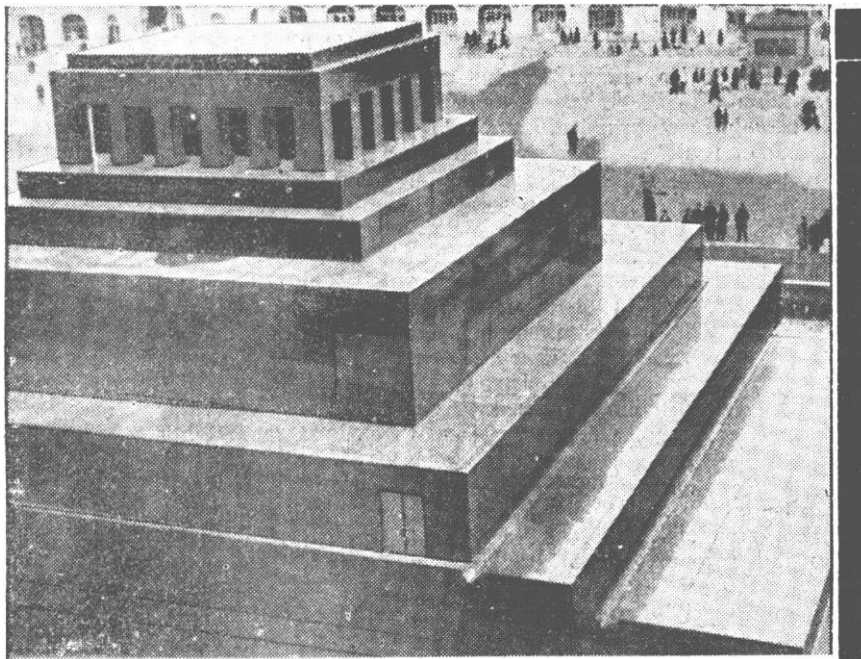
Hitro grajenje in počasni kulturni procesi

Ko sem prišel v septembru 1931 s svojimi drugovi v novo tovarno za kosilne L1 mlatilne stroje v Saratovu, so

bila gradbena dela večinoma dovršena in tovarno so začeli opremljati. To je čudovita zmogljivost: v 20 mesecih celo tovarniško mesto s kinematografom, gledališčem, klubi, kuhinjami, skladišči, šolami in deloma stanovanjskimi hišami. Amerikanizem, tempo.

Prve tri dni, ki so za vsakega inozemskega delavca prosti, smo porabili za ogled po okolici. Saratov leži ob srednji Volgi v bližini Pokrovska, glavnega mesta nemške sovjetske republike. S cestno železnico smo se popeljali v mesto. In tu opaziš takoj nižjo kulturno stopnjo. Mesto napravi zelo nečist vtisk. Skozi prenapolnjeno cestno železnico se moraš vedno preriniti. Pri tem nosijo ljudje meso, ribe in drugo prosto, brez papirja, pod pazduho. Ljudje se zdijo topi. In to je razumljivo, kajti ruski kmet, ki zavzema kakšnih 90 odstotkov, je bil stoletja suženj in je pod kulturno stopnjo evropskega kmeta. Saj poskušajo z vsemi sredstvi, da ga dvignejo, toda kulturni procesi se ne morejo dopolniti od danes do jutri, treba jim je desetletij. Množica napravi truden vtisk. Racionalizacija ...

V Pokrovsku smo obiskali neko tobakno farmo. Če si videl življenje teh delavcev, te je presunilo, in težko si ga

LJENINOV MAVZOLEJ V MOSKVI

predstaviš, če ga nisi videl. Ljudje živijo v slabih barakah na goli slami, zrak je gost, da bi ga rezal. Neki sodrug nam je dal pokusiti svoje kosilo, črn kruh z neko črno juho, ki je nisimo mogli opredeliti in spraviti vase. Če smo vprašali ljudi, kako jim gre, so nam odgovarjali, kadar ni bilo vodje zraven: »Slabo, tovariši, bojimo se letošnje zime, a upamo, da nam bo pjatiletka izboljšala položaj.«

Seveda, komunisti izjavljajo, da množica z navdušenjem sodeluje in doprinaša žrtve. Jaz sam v vseh šestih mesecih nisem imel prilike, da bi se o tem navdušenju prepričal, niti v Harkovu, niti v Moskvi niti kjerkoli. Nifi pri revolucijskem slavju ne. Upanje v pjatiletko, da — navdušenje, ne.

V obrata

Kakor rečeno, obsega saratovska tovarna za kosilne in mlatilne stroje cel majhen mestni del izven mesta in zaposluje 5000 delavcev, ki delajo v treh posadnih po 7 ur. Dan počitka je za vse isti, vsaki šesti dan. Pravi tovarna, ki jo stražijo izredno strogo vojaško, obsega tovarniško šolo, gasilce, kakor posamezne oddelke, ki jih imenujejo ceh, n. pr. ceh za izdelovanje železa, kombinški ceh, remonteški ceh, električni ceh, mizarski oddelek, transformatorsko postajo, glavni kontor, konstrukcijske urade, urade strokovne organizacije in stranke. Posloplja so iz železobetona po modernem načinu. Predvsem ti pade v oči veliko število oseb, ki sedijo v delavnicah in v uradih in ne delajo produktivnega dela. Birokratizem je močan, preveč je ljudi, ki zapovedujejo. Stalin sam se sicer obrača proti temu — a z majhnim uspehom, kajti nedelavni ljudje so večinoma člani stranke in najvišja plast v obratu.

Ravnanje s stroji je nad vse slabo, nestrokovno. Pri čisto novih ameriških, angleških in nemških strojih zbijajo n. pr. matice kar z dletom — preprosto zato, ker odvijata ni baš pri roki in se ruski delavec ne potrudi, da bi ga poiskal, tem bolj ker bi ga redko našel. Strojev čisto ne uporabljajo po predpisih, dajejo jim preveč brzine, da jim le iztisnejo maksimum. Posledica je, da se dragi, s tujo valuto plačam stroji v kratkem času pokvarijo in da jih potem morejo uporabiti le za manj vredno delo — ali pa da izginejo, da nihče ne ve, kam. To ni samo v Saratovu tako, temreč tudi v drugih obratih, z redkimi iz-

STALINOVA ŽENA
Edina Slika Radis Alilujee, ki hiti na industrijsko akademijo v Moskvi, kjer se uči za izvedenko v tekstilnih vprašanjih

jemami v vzornih moskovskih in leningrajskih tovarnah.

Omembe vreden je tudi obseg ženskega dela v obratih. Ženska je izenačena z moškimi in v delu povsem enakovredna, često celo inteligentnejša od poklicnega tovariša. V naši varilnici je bilo n. pr. 19-letno dekle vodja kakšnih 20 varilcev.

Plače

Nad vse slab je mezdni sistem. Delo se vrši večinoma v akordu. Akordna plača za 100 kosov zobčastih koles 16-milimeterske izvrtanine in 20 mm širine znaša reci in piši 33 do 39 kopejk. Pri tem jih mora delavec na dan napraviti 840 kosov. Vsakemu bo takoj jasno, da je treba največjega napora, da se to delo obvlada. Pri tem stane obed v tovarni, ki sestoji iz zeljnate juhe, tu in tam jarčevine in kaše, 60 kopejk do 1 rublja. Vesti o dviganju plač je treba sprejeti z neko rezervo, kajti tudi živ-

Sestri Vereskin, hčeri zadnjega ruskega carskega namestnika na Estonskem, prirejata po Evropi koncerte ruske narodne pesmi

treh oseb. Zaradi opreme so marsikje težave; cesto je treba po mesece čakati na omare in umivalnike.

Inozemec mora imeti mnogo energije, da se v obratu uveljavi. Če to doseže, je v delu svobodnejši in samostojnejši. V splošnem je razmerje med inozemci in Rusi prijateljsko. Kjer je dosti inozemcev, jih skušajo vplivati v komunističnem smislu, jim ustanavljajo organizacije in celice: osebna svoboda bo manjša. Kjer je malo inozemcev, bo njih gospodarski položaj slabši, osebna svoboda pa večja.

Kulturno življenje je za inozemce enolično. Obrati ležijo često daleč izven mest, kjer so gledališča in kinematografi. Glasba, igra in družabni stiki morajo potem vse nadomestiti, predvsem pa sport, v katerem so inozemci učitelji ruskih fantov in deklet, iz česar se rodijo često zelo prijateljska razmerja.

Plača je različna, najmanjša 150 do 200 rubljev. Samo da dobi človek za svoj denar le malo. Značilno je, da inozemce, ki so prišli po Inturistu, državni potovalni družbi, v sovjetsko unijo in šele tu sklenili pogodbo s kakšno tovarno, kmalu spet odpustijo. Samo če se zadovoljijo s plačo in življenjem ruskih nameščencev, lahko ostanejo. Tu ob-

stoji sploh tendenca, da se življenjski nivo inozemca izenači z ruskim, pri čemer izboljšujejo seveda tudi rusko življenje. Da stremi sovjetska Rusija za izboljšanjem delavskega položaja, temu ne more nihče oporekati.

Politične težave

Najbolj kočljiv je položaj inozemca v političnem oziru. Kratko potem, ko smo prišli v saratovski obrat, kjer je bilo zaposlenih kakšnih 140 inozemcev, se je sklenila po nekem predavanju o Rdeči pomoči resolucija proti kapitalističnim državam.

Zahtevali so, naj bi jaz in še neki avstrijski tovariš podpisala resolucijo, ki so jo objavili, kakor sem pozneje izvedel, tudi v komunističnem tisku v inozemstvu. Seveda sem se branil. Pozneje je začel vodja inozemskega sektorja med nami živo agitacijo za to, da bi pristopili k zvezi rdečih bojnikov in sličnim organizacijam. Uprl sem se kakor kakšnih trideset drugih tovarišev. Večja skupina je prestopila aktivno v komunistično gibanje, največja skupina je prestopila le na videz in je ostala v bistvu indiferentna. Značilno, da so bili med prestopivšimi, ki so se najbolj vneto udeleževali v bojvniški organizaciji

Ruski poštni uradnik

ji, takšni, ki smo jih na Dunaju poznali kot nacionalne socialiste in heimwehrovce. Ko so me nekoč z dvema drugima tovarišema zaradi domnevnih političnih izjav pozvali pred tovariško sodišče, je bil med sodniki novo pečen komunist, ki je na Dunaju heimwehrovec. V ostalem se je končala obravnava pred tem sodiščem s polomom »obtožbe« in s pomiritvijo, čajem ter kruhom. Potem so me skušali zaplesti v politične diskusije in končno so me, čeprav sem se zadrževal povsem pasivno, na nekem shodu po predlogu nekega odposlanca, ki je prišel samo zaradi tega iz Moskve, »zaradi slabega dela« odpustili iz službe — z enajstimi drugimi tovariši, ki niso hoteli pristopiti h komunističnim organizacijam. Ta utemeljitev je bila le izgovor, ker so spadali baš odpuščeni med najboljše delavce. Trije med njimi so bili kratko prej napredovali v delovodje. Sledila je zmešnjava intervencij tovarniškega gospodarskega vodstva, ki ni bilo sporazumno s tem sklepom, poskusov, da bi nas prestrašili, preiskav, zavlačevanj s strani oblasti, kar sem končno pretrgal s tem, da sem energično zahteval, naj me spuste do-

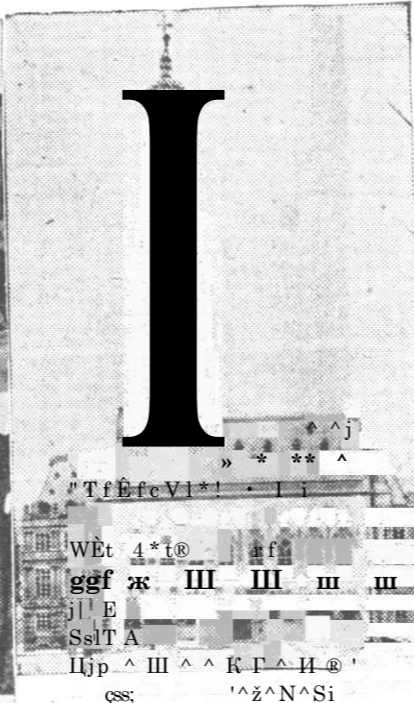
združila z ruskim. Rusija bi dobavljala agrarne produkte, Evropa pa industrij-ske. A Evropa za svetovno revolucijo pač ni bila dozorela. Rusija se je osamosvojila in poskusila izvesti socialistični red v lastni deželi. Ta izvedba zahteva grozovitih naporov: pjatiletke ustvarjajo šele državni kapitalizem, predstopnjo k socializmu. Tragično je, da socialistična zamisel v Rusiji ta čas nasproti delavstvu izvaja isto, kar je izvajal kapitalizem v Evropi. Delavec ima socialne pravice, ki so večje nego v kapitalističnih deželah, toda izkoriščanje se je v bistvu ohranilo. Slika, ki jo kaže današnja Rusija, je umetno pospeševanje industrializacije na račun sedanje generacije.

Nico Jungmann: Holandski ribič

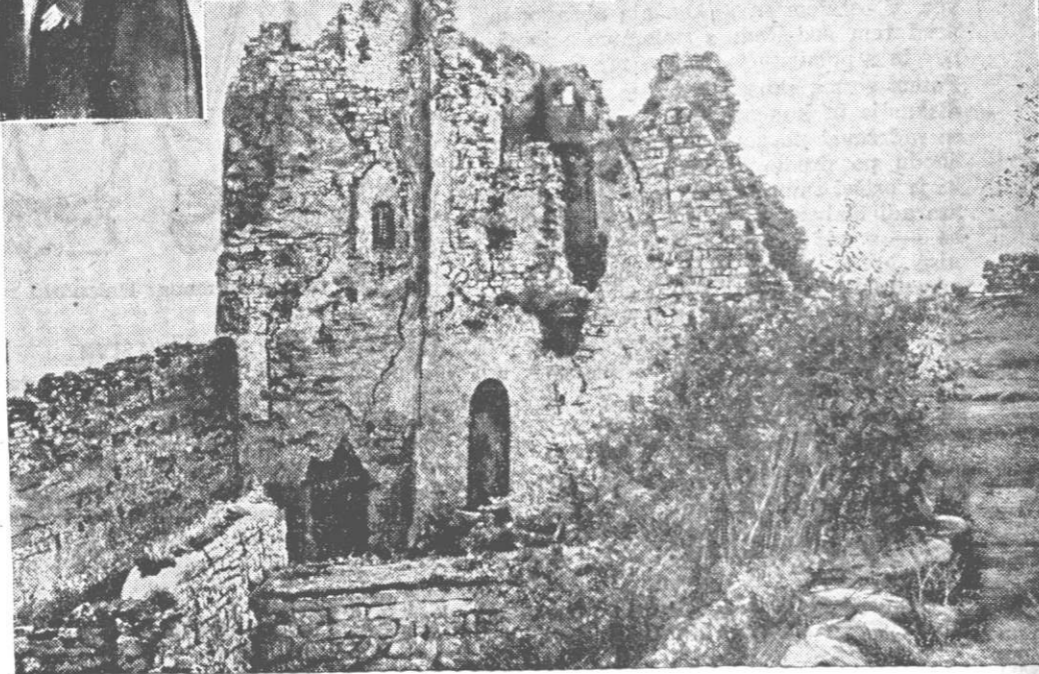
Poskus zračnega slikarstva

Pogled z aeroplana nudi slikarju doslej neznanih motivov. Gospa Louise Pascalis jih je izkoristila ter uspeh svojega prizadevanja pokazala nedavno na razstavi »Aero-peinture«. Njena platna in pasteli so kratke reportaže, drugo pa transpozicije s troho simbolizma ali pa surrealizma. Vsi kritiki niso bili navdušeni za njen po-

V gradu je moral delati pokoro cesar!
 Ulica v sodobni Moskvi. Prevladovanje
 nega sloga, preprosta obleka prebivale) i
 pred avtomobili.

Zg (od leve proti
 del : Velika stenska
 Sli r dvorani v Lau-
 sãJ kjer se bo 16. ju-
 nij tičela reparacijska
 ko mca. Nad sliko je
 naj >La Justice élève
 les ions« (Pravica po-
 viã narode). — Nova
 m« hiša v Arrasu (v
 se Franciji). — Pro-
 tel ako v kolumbijske
 M ST Ameriki proti
 «Hju akademskih
 pra (Dijaki prevažajo
 >J Ma-ter« z zaveza-
 ^ - sp^J <le-
 vo tzvaline nekdanje-
 tékega gradu Ca-
 no 'gornji Italiji, ki
 jil) loma imičil vihar.
 kIV. — (Desno):
 rionalnega stavb-
 iji imajo prednost

Dr. F. G. Benedict,
profesor Carnegijevega zavoda
v Washingtonu

Plazivci v službi vede

Iznajdljivi človeški duh je premagal tudi svoj iz pradavnin prirojeni stud pred kačami in

_____ danes se ti odvratni plazivci uporabljajo že v mnoge koristne namene. Pri tem ne mislimo na uporabo kačje kože, ki služi za izdelovanje finih usnjenih reči, marveč pred vsem na to, da se jih veđa poslužuje pri svojih raziskavanjih kot nekakšnih poizkusnih kuncev.

Ako se obračamo na zdravnika, k^dar nam je treba, pri tem gotovo ne mislimo na to, da si je svoje znanje pridobil tudi s proačevanjem kač. Ako naj zdravnik postavi pravilno diagnozo, da nanjo lahko osnuje zdravilni postopek, mora v prvi vrsti poznati telesa raznih organizmov v zdravem in bolnem stanju.

Zato je prva naloga zdravnika, da skuša ugotoviti, kakšne so normalne reakcije in funkcije človeka. V to mu služijo številne naprave in zavodi, »kjer se proučujejo posamezni anatomski deli človeškega telesa z najrazličnejših vidikov.

Da pa so mu funkcije človeškega telesa razumljive, mora prodreti tudi v živalsko fiziologijo in pri tem je posebno važno proučevanje mrzlokrvnih bitij.

Dognano dejstvo je, da je najboljši znak za ugotovitev, da-li naše telo deluje normalno, njegovo proizvajanje toplote in njegova telesna temperatura. Množina toplote, ki jo proizvaja telo, in naša telesna temperatura kažeta, je-li naše življenjsko delovanje normalno ali ne. Pri proučevanju nenormalno visoke telesne toplote v mrzlici je bila skoraj na dlani misel, da je treba opazovati toplotne izpremembe pri mrzlokrvnih živalih. Takoj se je ugotovilo, da se temperatura mrzlokrvnih živali spreminja s toploto obdajajočega jih zraka in nastalo je vprašanje, kako vplivajo take izpremembe telesne toplote na dotične živali.

Posebno temeljito se je s fiziologijo mrzlokrvnih živali bavil Nutrition Laboratory washingtonskega Carnegijevega zavoda v Bostonu. Tu od leta 1915. onpa-

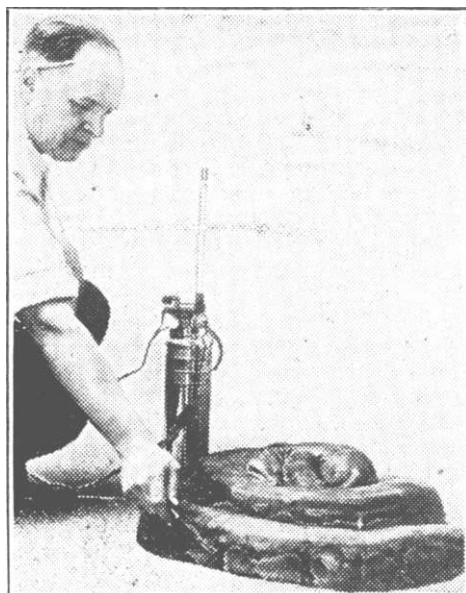

Avtor našega članka dr. Francis G. BENEDICT drži živo 8 čevljev dolgo piton kačo, težko 12 funtov

ricah, aligatorjih in črepahah. Od kač jih je bilo opazovanih 36; v tem številu so bile zastopane skoraj vse vrste kač, med temi celo 17 čevljev dolgi in 70 funtov težki piton.

Glavna naloga proučevanja plazivcev je bila merjenje njih toplotne proizvodnje in telesne temperature, nakar-so bili rezultati primerjani z enakimi opazovanji pri toplokrvnih živalih in tudi pri človeku. Seveda so pri tem prišle v poštev tudi izpremembe glede telesne teže, delovanje srca in dihal, izparivanja vode, izločanja itd.

Kakor že omenjeno, se telesna toplota mrzlokrvnih bitij menja v odvisnosti s toploto neposredno jih obdajajočega zraka. Toplota človeškega telesa in vseh toplokrvnih živali pa ostane pod normalnimi pogoji enaka in nanjo, ne vpliva temperatura okolice. Proučevanje je

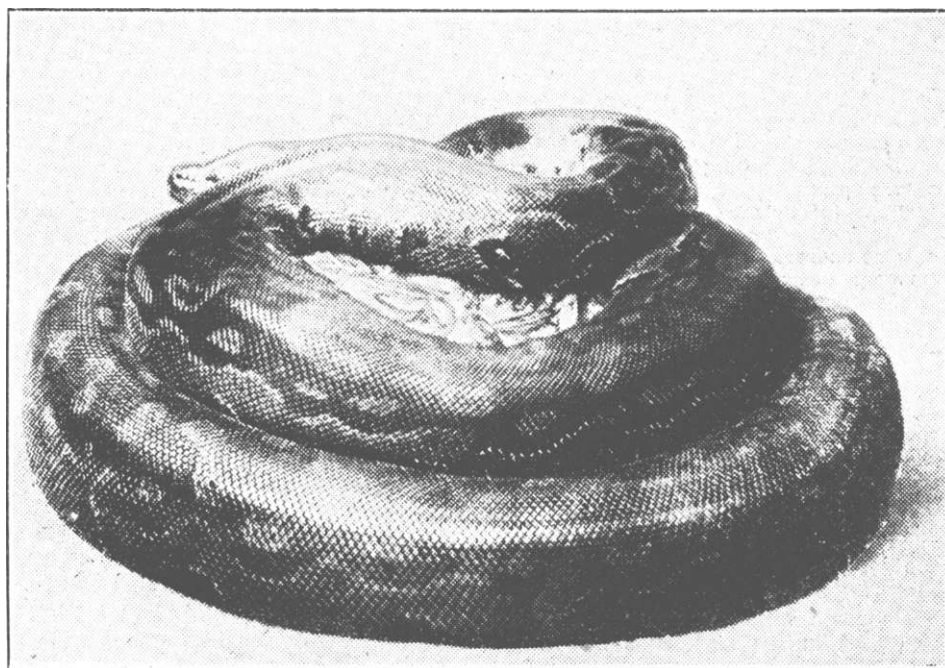
Merjenje kožne temperature piton
kače

kačje telo, je tako neznatna, da gre skoraj vsa v izgubo pri izparivanju vode. Kadar pa se žival sonči in s tem sprejema toploto od svoje okolice, se tudi ta toplota izgubi zaradi povišanega izparivanja vode.

Telesna toplota mrzlokrvnih bitij je redko nekoliko nižja nego toplota okolice. Med prebavljanjem se nekoliko dvigne, ako pa je kača jezna ali je v stanju izredne aktivnosti, je njena toplota celo za 5°C višja nego temperatura okolice vendar čez nekaj ur zopet pade.

Zanimiva so tudi opažanja pri vabečem pitonu. Kače večji del kote žive mladiče, one pa, ki ležejo jajca, jih pokrijejo s svojim telesom. Zelo sporno je bilo vprašanje, da-li kača leže na jajca, da bi jih čuvala, ali pa s tem pospešuje valenje. Omenjeni piton je izlegel v washingtonskem narodnem zoološkem vrtu 20 jajc in se je zvil okoli njih. V tem položaju je ostal na jajcih kakih 60 dni, na nesrečo pa jajca niso bila oplojena. Dokler je kača »sedela« na jajcih so merjenja dokazala, da je imela ves čas 4°C več toplote nego nje okolica. S tem je bilo dokazano, da je piton grel jajca in pospeševal njihovo valenje.

Splošno znano je, da kače lahko celo leto žive brez hrane, ne da bi jim to kaj škodovalo. Na drugi strani pa lahko naenkrat požre do 20 funtov težko mlado svinjo, kar znači 400 krat toliko, kolikor potrebuje dnevno za proizvodjanje energije in toplote. Nje proizvodnja toplote je, kakor že omenjeno, silno neznatna in ker so mrzlokrvne živali u

Na svojih jajcih ležeča piton kača

primeri s toplokrvnimi zelo mirne, tudi njih proizvodnja energije ni visoka.

Čitatelja gotovo močno zanima vprašanje, kako naj kače, želve, gaščerice itd. služijo kot pripomoček za rešitev nekaterih problemov fiziologije človeka. V ta namen je treba predvsem primerjati toplokrvne in mrzlokrvne živali. Raziskovalci so n. pr. ugotovili, da kača ne more proizvajati enako množino toplote kakor toplokrvna žival, dasi ima isto telesno toploto in enako težo.

Toplokrvna žival je med svojim zimskim spanjem nekaka vmesna stopnja do mrzlokrvne. V takem stanju je telesna toplota toplokrvne živali podobna toploti kačjega telesa v normalnem stanju. Toplota živali v zimskem spanju lahko obenem z okolico pade do ničle in to živali nikakor ne škoduje. Zato se da telesna toplota svizca (marmotice) med zimskim spanjem primerjati s toploto gaščerice, ki ima isto težo in enako temperaturo telesa in staničevja.

Dognanja takih dosedanjih raziskavanj so popolnoma v skladu z raznimi opazovanji te vrste, ki so jih izvršili

drugi raziskovalci, in so dokazala, da svizec proizvaja znatno več toplote, čeprav ima isto telesno toploto kakor kača. Svizec ima namreč boljšo krvno preskrbo in boljši krvni obtok, zato pa proizvaja več toplote in ima višjo življenjsko aktivnost celo tedaj, ako se njegova telesna toplota zniža za zelo znatno mero.

Take izpremembe telesne temperature nastopajo samo pri svizcu med zimskim spanjem ter pri kačah, aligatorjih in gaščericah, nikoli pa pri človeku, pri katerem nastopijo le zaveljo notranjih vplivov, zavoljo »mrzlice«, kar pa je nenormalno stanje.

Kakor rečeno, je zato ogromne važnosti poznati normalne reakcije in funkcije v človeškem telesu, kakor tudi zakone, ki povzročajo proizvodnjo in izgubo toplote pri človeku. V to svrhu pa je proučevanje živalske fiziologije neobhodno potrebno, v prvi vrsti pa proučevanje toplotnih izprememb pri živalih. Ko bo to proučevanje izpolnjeno, bo šele mogoče rešiti nekatera nejasna vprašanja iz fiziologije človeka.

Najvišje umetne temperature

Doslej se je posrečilo za prav kratek trenutek doseči temperaturo 25.000 stopinj Celzija s pomočjo silno jakega električnega toka, ki se spusti po volframovi žici. Pri tem nastane kratek blisk, pok, zračni sunek in jarka svetloba, ki je stokrat večja od enako velike svetlobne pege na sončni površini. Vnanja plast sonca, tako zvana kromosfera, ima temperaturo 6000 stopinj, dočim so s primerjavo precenili temperaturo pri tej električni eksploziji na 25.000 stopinj Celzija.

Na ta način dobljena temperatura je praktično seveda brez pomena. Plamen atomskega vodika, ki razvija 4200 stopinj, se pa že uporablja za varenje zelo obremenjenih kovinskih konstrukcij. Znani lokalni plin, zmes navadnega vodika in kisika, razvija le temperaturo 2000 stopinj.

Slepeče beli plameni velikih acetilenskih svetilk imajo temperaturo 3000 stopinj, nekoliko manj kakor znaša temperatura jedra naše zemlje, ki se zanesljivo ceni na 3300 stopinj, torej na temperaturo, pri kateri se tali volfram. Najboljše električne peči razvijajo zgolj temperature do 2700 stopinj, kar pa je za praktične potrebe več ko dovolj, saj se tali n. pr. železo že pri 1507 stopinjah Celzija.

Vse umetno dobljene temperature so pa le senca tistih, ki vladajo zunaj naše zemlje. Profesor Eddington je n. pr. preračunal temperaturo v jedrih nekaterih velikih zvezd na 40 milijonov stopinj Celzija.

Pomladna pijanost pri divjačini

Jeleni, damjaki in posebno srne so spomladi pogosto besni, naskočijo človeka, čudno se motovilijo ali nezavestno leže. Veselost, bujnost, bojevitost, motnje v motornih središčih, v vidu, morda halucinacije, potem odrevenelost — vsa lestvica pijanosti. Odkod to? Mladi poganjki, zlasti krhlika, ki jo imajo srnjaki tako radi, povzročajo to stanje: sočna krma se kvasi v želodcu in omami presito žival. Ta na posled obleži in postane lahek plen divjim lovcem. Tako se je lani vračal francoski kmet okrogel s sejma. Spotoma zabrede v jarek in štrbunkne 'na nezavestnega srnjaka. Pri tem se sejmar iztrezne in se hoče okoristiti z imenitno priliko. Z robcem poveže ujetniku noge, na glavo pa mu natakne suknjič in ovije rokava okoli vratu. Tako odrine domov, vesel pohvale, ki mu jo izreče boljša polovica. A med potjo trči na dva orožnika, ki ga takoj vzameta na zapisnik. Živali mora pri tej priči odvezati noge. Pr: tem pa se srnjak osvesti ter oddirja s kmetovim suknjičem in denarnico. Ta izguoa pa vinskemu bratcu ni nič olajšala kazni, ki jo je skoraj izreklo sodišče zaradi prepovedanega lova.

Avto na Kamčatki

Sovjetsko časopisje dvigne vsako leto silno kampanjo za kakšen pozabljen in odljuden kraj ogromne ruske države. Enkrat se pozornost javnosti usmeri na kraje polarnega kroga, drugič na Pajmir, pa spet na severnosibirske tundre ali na novepečeni narodni republiki Tuvo in Mongolijo, ki sta sicer samostojni državi, kjer pa vendar tako močno prevladuje ruski vpliv, da je njuna samostojnost le slabotna senca. Mora se reči, da je ta način ameriške reklame uspešno sredstvo za gospodarski napredek dotičnih krajev. Obširna Rusija ima veliko takih pokrajin, zato propagandi še ne bo zlepa zmanjkalo predmeta za delovanje.

V zadnjem času je stopila v ospredje Kamčatka, gorati, deloma močvirnati in lesa, rib. in kožuhovine bogati polotok na Daljnem vzhodu. Kamčatka meri 370.000 štirijaških kilometrov in ima po štetju iz leta 1928 okroglo 30.000 prebivalcev. Ena šestina teh je Rusov, ostali pa se dele v domača plemena Korjakov in Kamčadalcev, katerih slednji so se že popolnoma raznarodili in govore, z edino izjemo nekoliko vasi na zapadnem obrežju, ruski jezik. Korjaki so manj podvrženi ruskemu vplivu, zato se tudi bolj drže svojih starih običajev. Na severnem delu polotoka živi okoli 12.000 Čukčev, po vsej pokrajini pa je raztresenih še par tisoč Aleutov, Ainov, Kitajcev in Japoncev. Polotok leži med Beringovim in Ohotskim morjem, ima silno ostro podnebje (srednja letna temperatura znaša 6 stopinj Celzija pod ničlo), preko vsega polotoka pa se vleče visoko ognjeniško gorovje. Našteli so kakih 40 ognjenikov, izmed katerih deluje še 12. Rusi pravijo ognjenikom »šopka« in ta predstavotvorni izraz so prevzeli tudi Čehi. Najznamenitejši ognjenik je 4916 m visoka Ključevskaja šopka, ki je ena izmed najvišjih ognjenih gora na svetu.

Kamčatko je odkril že 1697 Sibirec Volodimir Atlasov, ki je ustanovil tudi prve ruske naselbine lovcev in ribičev. Glavno mesto in upravno sodišče polotoka je Petropavlovsk-Kamčatski, ki pa ima le okoli 1000 prebivalcev. Naselbiki se bavijo z lovom na kožuharje in z ribištvom, rede pa tudi severne

jelene in pse, ki so njih običajna vprežna živina. Naravnost ogromno bogastvo v kamčatskih rekah pa služi prebivalcem le deloma za prehrano, pač pa so posušene ali skisane ribe glavna hrana vprežnih psov. Sovjetska vlada hoče to ribje bogastvo izkoristiti za prehrano v ostalih krajih, pomišlja pa tudi na izvoz konzerviranih rib. Doslej se s tem poslom bavi nekoliko japonskih podjetij, ki imajo svoje tovarne na vzhodnem obrežju Kamčatke. Japonske podjetnosti ni mogoče izriniti drugače, nego s konkurenčnimi napravami, zato se je vlada Daljnega vzhoda odločila podpreti in porabiti vse razvojne možnosti bogate pokrajine.

Ker je dežela šest mesecev pod snegom je promet z vozovi pol leta popolnoma nemogoč in se vrši le na saneh s pasjo vprego, v gorah pa porabljajo za to tudi severne jelene, ki služijo tudi za ježo. Razen na vzhodni obali v okolici Petropavlovskaja na Kamčatki ni cest. Prvi voz na kolesih je po novejših poročilih upeljal naseljenik Kolom in šele 1924, zato sta domačine tem bolj iznenadila prva dva avtomobila, ki ju je pred tremi leti pripeljala na Kamčatko vladna odprava za raziskavanje polotoka. Iz Akograda, novega dela Petropavlovskaja, je odprava krenila na za-

pad, da bi preko visokega prelaza Jelisovke dosegla zapadno obrežje. Izkazalo se je, da avtomobil ni baš najpripravnejše prometno sredstvo po goratih in mestoma močvirnih tleh, ki jih prepregajo številne reke in potoki, dokler ni dobrih cest in mostov. Odprava je takoj dognala, da na obširnih travnikih leto za letom propada na tone izvrstnega sena; sočna trava sega mestoma človeku do brade in potovanje v avtomobilu je bilo združeno z velikimi težavami. Za tem so prišle reke, kjer je bilo treba vozilo naložiti na pet skupaj zvezanih čolnov in jih predložiti preko deročne vode. V gostem pragozdu je bilo treba razširiti pot, ki je doslej služila le ozkim sanem, največje težave pa so odpravo čakale na tundrah, kjer je bilo včasih treba ure in ure napornega dela, da se je vozilo premaknilo iz blata. Vendar je odprava hrabro kljubovala vsem zaprekam in v 57 urah voznje dospela na vzhodno obalo. Postavila sicer ni nikakršnega hitrostnega rekorda, kajti vseh 286 km je prevozila s hitrostjo 5 km na uro, pač pa je zbrala obilo materiala za proučevanje razvojnih možnosti pokrajine. Obširni travniki bi dali izredno ugodna tla za rejo velikih čred severnih jelenov, kojih meso je užitno in okusno. Ravno tako bi se dal izkoristiti ribolov, ki je sedaj omejen le na domačo potrebo in se z izvozom ribjih-konserv, kakor že rečeno, bavijo samo Japonci. Ker mislijo sovjeti v, prihodnjih letih ustvariti v Vladivostoku, Habarovsku in v vsej Primorski oblasti veliko industrijo raznih panog, bi prišle v obilni meri v poštev bogate zaloge lesa in rudnin, kojih dovoz po morju je zelo poceni.

To je seveda vse še glasba bodočnosti in kamčatski ribolov bo še dolgo služil v pretežni meri za prehrano psom. Voditelj odprave Lacis stavlja za primer vasico Načik, kjer porabijo za prehrano 240 psov skoraj 200.000 kg lososa. Ako se preračuna to za vso Kamčatko, potem se dobi jasen vpogled v ribje bogastvo tamošnjih rek in jezer, obenem pa strahotno sliko, koliko prirodnega bogastva gre v nič vni dosežnim gospodarskim gospodarstvom.

njihovo kulturno stanje tako nizko, da bo treba še desetletij dela, preden bo lahko govoriti o kaki temeljiti izpremembi. Korjaki so pridni in dobri živinorejci, so pa tako nesnažni, da veljajo eelo v očeh ostalih plemen kot veliki umazanci. Kamčadalci z zapadne otale pa izginjajo, ker njihove vrste grozovito redčijo tri hude šibe: sifilis, jetika in alkohol. Izpodrivajo jih oni, ki so že popolnoma obruseli in je njihov način življenja že popolnoma enak življenju ruskih naseljencev v teh krajih.

Pri znani smelosti in velikopoteznosti sovjetske državne uprave pa bo po začetnih neuspehih, ki se tako radi pojavijo pri vsem dejanju in nehanju boljšeševikov, gotovo mogoče pritegniti odljudni polotok v krog državnega gospodarstva. Naselnikov zdaj manjka na Kamčatki v prvi vrsti zato, ker ni delovnih možnosti in ker imajo sovjeti dovolj primernejših in za naseljevanje ugodnejših krajev. Prizadevanje, da tudi Kamčatki odpro pot v svet in da skrbе za nje napredek, pa kaže, da se dobro zavedajo, da je treba ojačiti vzhodno krilo svoje prostrane države. Ves Vzhod trpi na pomanjkanju ljudske sile in v tem je tudi problem, kako ga zaščititi pred pohlepnostjo južnih rumenih sosedov. Rusi vedo, da bo njihovo gospodarstvo v Vzhodni Aziji le tedaj trdno in neporušljivo, ako bodo zemljo posedli s svojim življenjem. R. K.

Slike iz sodobne Rusije

Izpod peresa nemškega publicista Hansa Siemsenja je izšla knjiga »Russland — ja und nein«, ki po vsej verjetnosti prilično nepristransko slika prilike v današnji Rusiji. Zanimiva je osobito zavoljo tega, ker je pisec bival še ob koncu lanskega leta v Rusiji in je njegovo poročilo še vedno aktualno.

V naslednjem podajamo nekoliko slik iz sovjetskega javnega življenja, prepuščajoč čitateljem, da ocenijo, koliko so zaključki Siemsenovi pravilni, koliko pa so samo plod njegovega zanosnega pesniškega duha.

Razgovor

Moskovske ulice so polne ljudi. To je posledica uvedbe petdnevnega delovnega tedna. Nedelje ni, lahko pa se tudi reče, da je vsak dan nedelja. Vsak dan je za eno petino ljudi praznik, za ostale štiri petine pa delavnik.

Cestna železnica in avtobusi so vedno prenapolnjeni, sledijo drug drugemu tako pogosto, kakor pri nas in vozijo zelo hitro. Sprevodnik — najčešče je sprevodnica — ne leta po vozu, marveč sedi pri zadnjih vratih in pobira voznino od vstopajočih. Vstopa se samo zadaj, izstopa samo spredaj. Samo za matere z majhnimi otroki vlada izjema, da lahko vstopajo tudi spre-

daj. V tem primeru si potniki podajajo denar in vozne listke iz rok v roke od matere do sprevodnika in obratno.

Na nekaterih postajah preže nadzorniki. Kdor izstopi zadaj, mora plačati rubeljsko kazni. Ako je grešnik deček, steče kratkoma proč in ves voz se mu veselo smehlja. »Kaj moreš proti paglavcem,« se smehlja tudi nadzornik.

Na Sverdlovskem trgu, kjer sije sonce, so vse klopi zasedene. Najdem si prazen sedež poleg stare ženske beraške vnanjosti. ženska me sprašuje, dali sem Američan.

»Ne, Nemec,« ji odgovarjam. »Ali znate nemški?«

»Da. Tudi angleški in francoski,« pri- poveduje ženska.

»Kako se vam godi zdaj?« poizvedujem.

»Kakor vsem.«

»Ne dobro?«

»Ne. Slabo. Buržujka sem, tudi volilne pravice nimam.«

»Tedaj niste komunistka?«

»O, ne. Komunistov je malo.«

»Ce jih je malo, kako to, da se tako dolgo drže?«

»Mogočni so, zelo mogočni. In — kdo naj stopi na njih mesto? Ako bi jih ne bilo, bi bilo še slabše. Bog nas varuj belih generalov! Boljševiki vsaj neumni niso. Ali ste bili kdaj prej v Rusiji?«

»Ne.«

»Potem ne morete razumeti tega. Rusija ne bo propadla. Saj še pod carjem, nix Po kratkem presledku vpraša dama:

»Stanujete v Grand Hotelu?«

»Da.«

»Jé se tam dobro, ne? Kakor v Pariza?«

»Tako? — Da, čisto dobro je, zelo obilno.«

Dama se smehlja:

»Vidim, da vam ni všeč. Za nas pa Je Grand Hotel paradiž. Gorko je tam m človek jé, kolikor hoče. Za vas, ki prihajate iz Nemčije, to seveda ni. Povejte mi, tu pravijo, da je v Nemčiji zelo mnogo brezposelnih. Ali je to res?«

»Seveda je. Več ko tri milijone brezposelnih imamo.«

>Kako pa žive ti brezposelni. Bolje nego mi v Moskvi?«

»Ne morem odgovoriti, ko ne vem, kako živite vi.«

»Mi živimo slabo.«

»Dobro tudi brezposelni v Nemčiji ne žive.«

»Tako je. Ali razložek je v tem: Pri nas živijo vsi slabo.«

»Ali bi šli radi spet v Evropo?«

»Da, ker sem stara. Buržujka sem, ali mene ni toliko škoda. Večji dogodki so napočili, nego je moja beda. Najboljši ljudje so mrtvi!«

Nato tiho meni na uho: jčrtim boljše-vike. Odkar ni več Ljenina, so surovi in zabiti. Domišljava druhal! Pravice ni, toda človek je navezan na življenje.«

»Ali vam lahko s čim pomagam ...«

»Zelo ste ljubeznivi, gospod. Ako imate kako nemško cigareto ... Tudi me ni sram prositi vas par rubljev.«

šele kasneje sem spoznal, da bi ji bil moral dati namestu dveh dvajset rubljev, kar pa bi bilo zame več ko štirideset mark.

V restavraciji

Lačen sem in ne da se mi iti v Grand Hotei. Gostilne so v Moskvi redke, pa vendar najdem eno. Na jedilnem listu, ki visi zunaj, razberem »boršč — 30 kopejk.«

Lokal je zelo poln. Najprej je treba iti k blagajni in si kupiti nakaznico. Čez deset minut pridem na vrsto, plačam 30 kopejk za boršč in še 50 kopejk za jed, ki jo na slepo srečo pokažem na jedilnem listu. Natakar, ki mu dam nakaznico, mi prinese juho, neke vrste polnjeno zelje in krožnik s tremi velikimi kosi kruha. Juha je boršč, dosti zelja in rdeče pese. Meni se zdi sijajna. Zelje je polnjeno z neko zmesjo, iz katere razločim samo riž. Polito je z neko omako. Močno mi gre v slast. Vse pojem, le kruha ne morem, ker je presvež.

Potem se ogledujem in fadim da sem

Senska za plugom. Zanimiv posnetek s kolektivne farme v Kudinovu

tranjo zmes z rižem, zelje pa je ostalo nedotaknjeno. Tako je skoraj na vsakem krožniku.

Tako velikanske količine puščonega kruha pa nisem videl še vse življenje. Kruh leži po krožnikih, mizah in stoli, po tleh in po hodnikih. Skoraj da je prometna ovira.

Presvež je in prevlažen. Kasneje sem ga spoznal natančneje: kadar je suh, je sicer še vedno težak, zato, pa tečen in okusen. Tu ga ljudje puščajo. Saj so mi vendarle pravili, da je v Rusiji glad!

Kdo so sodniki

S prijateljem Američanom, ki govori izvrstno ruski, hodiva po sodiščih. Sodstvo je v Rusiji decentralizirano, vsak okraj ima svoje sodišče. Le težji zločini pridejo pred višje sodišče, politične zadeve pa sodi G. P. U. Pojem političnega prestopka je v Rusiji zelo raztegljiv.

Sodišče, kamor sva prišla, je kazensko sodišče za male prestopke, obenem pa posvetovalnica in urad socialne zaščite. Tudi civilne zadeve obravnava. Sem ne pride samo, kdor je obtožen tatvine ali goljufije, kdor je žalil soseda ali kdor ne vrača dolgov, sem se zateče tudi žena, ki ji je mož ušel, dekle, ki hoče alimentacije za svoje dete, oče, ki ga sin noče podpirati in

tovalnica in urad socialne zaščite. Drugo, nič manjše presenečenje pa je v tem: sodniki in sodni uradniki se v ničemer ne razlikujejo od strank. Ne samo, da se zdijo enaki z obtoženci in z onimi, ki iščejo pri njih sveta in pomoči, marveč so jim v resnici tudi enaki. Sodniki so jstotaki delavci, kakor stranke, kojih zadeve obravnavajo.

Najina prijateljica, debelkasta sodnica, ki sva jo imela včeraj za perico ali pometnico, nama pojasnjuje, kako je v Rusiji s sodniki in s sodstvom nižje stopnje:

»Izkušenih juristov pri nas ni. Imamo samo enega, pa še ta sedi v upravi. Včasih gremo k njemu po svet. Sodniška mesta se pri nas zasedajo takole: Delavci tovarne izvolijo svoje delegate, ki jih smatrajo za sposobne, da se jim poveri resni sodniški posel. Ti izvoljenci prisostvujejo razpravam, vrše posel začasnih prisodnikov, zvečer pa imajo tečaj, kjer se uče sovjetskega prava in pisarniškega poslovanja. Po nekoliko mesecih učenja moramo poročati delavskemu sovjetu in ako delavci spoznajo, da smo za rabo, nas stalno delegirajo na sodišče. Nato se moramo še več učiti in smo po enoletni praksi pravi sodniki. Po parkrat na Jeto moramo svojim tovarišem poročati, kako vršimo svojo nalogo. Ako so tovariši zadovoljni, lahko potem ostanemo sodniki dve do tri leta.«

sin potem?»

Delavka v kolektivni fermi
y Kudinovu

»Potem se vrnemo spet v tovarno na delo, ako nas ne odpokliče obratni sovjet že prej, kadar delavci mislijo, da svoji nalogi nismo kos.«

»Ali ni težko vračati se v tovarno po treh letih sodnikovanja?«

»Težko? Mi se tega vsi veselimo. Sodnik je gotovo časten posel, tudi telesno je lažji nego tovarniško delo. Ampak duševno! Slišali ste, da sem stroga sodnica. Stroga sem, ker moram biti. Po razpravi pa sedim v pisarni in se jokam. Toliko bede, krivice in neumnosti! Kakšen mora biti človek, ki je rad sodnik?! Ko so me določili za to, sem bila ponosna, danes pa si želim nazaj v tovarno, da bom lahko spet mirno spala brez težkih misli. Samo še eno leto sodništva imam pred seboj.«

»Kako pa je s plačo?«

»Plača je ista kakor v tovarni. Dohodki ne zamamijo nikogar iz tovarne v sodno dvorano. Razen tega je delo v tovarni lažje in enostavnejše.«

»Ali se sodniki izbirajo samo iz tovarniškega delavstva?«

»Nikakor. Iz vseh podjetij in uradov. Tu so n. pr. tudi učiteljice in dijakinje medicine. Samo poklicnih pravnikov ni.«

Pred sodiščem

Dva moža sta obdolžena popolnoma enakega prestopka. Stanujeta v isti hiši in sta prijatelja. Eden izmed njiju je »buržuj«, sedaj knjigovodja v neki tovarni, drugi pa je častnik rdeče vojske in član komunistične stranke. Obdolžena sta, da sta doma kopičila srebrne rublje, kar je strogo zabranjeno. Ko so vsi komaj izdani srebrnjaki začeli izginjati iz prometa, je G. P. U. take prestopke kaznovala s smrtjo. Danes so sodbe milejše.

Pri vsakem izmed obdolžencev so našli po 30 rubljev. Oba se izgovarjata, da gre za domači otroški hranilnik. Bivši »buržuj« dobi le ukor. rdeči častnik je obsojen na tri leta pregnanstva. Za isti prestopok dve različni sodbi?

Sodnik utemeljuje: »Tvoj prijatelj je buržuj. Ti pa si častnik rdeče vojske in član stranke. Ako niti naši ljudje ne spoštujemo naših zakonov, kako naj tO zahtevamo od drugih. Tebe moram strožje kaznovati nego vsakoga drugega.«

Zdi se, da tu nastaja novo pravno pojmovanje, nova morala, ki je naši popolnoma tuja. Ne nova teorija, marveč novo življenje. Na vsak način moram temeljito proučiti ruska sodišča.

Kako sodi naša sodnica

Na vsem sodišču ni niti enega oboroženega človeka. Niti orožnika, niti stražnika, niti sodnih slug. Priče kličejo s hodnika v dvorano na ta način, da sodnik pravi: »Naj bo kdo tako dober, pa naj pokliče pričo Ivanova.« Kdor je najbližji vrat, vstane in izpolni sodnikovo željo.

Najina prijateljica obravnava krivdo

ženske, da je nakopičevala živila. Obtoženka je uporna in noče povedati, kako je verižila z živili. Pri nji so našli par funtov moke, sladkorja, masti in mila, ki si jih ni mogla nabaviti na redni način. Tud4 tuje nakaznice so dobili pri nji.

Sodnica vpraša:

»Odkod imaš živila in nakaznice?«

»Ne vem.«

»Pa pusti, če nočeš povedati. Lahko si jih ukradla, prisleparila ali našla: Dejstvo je, da so jih našli pri tebi. Vedela si, da bi jih ne smela imeti. Ako bi vsi tako delali, bi bila vsa naša preskrba v nevarnosti in nastal bi glad. Ti si se težko pregrešila nad vsem narodom. Čuj sodbo: šest mesecev zavora!«

»Ali imaš otroke?«

»Da. Tri.«

»Imaš moža?«

»Ne.«

»Ali pa je tudi res, da imaš tri otroke?«

Obtoženka nejevoljno: »Saj lahko povprašam.«

»Saj tudi bom.«

Nič več vprašanj. Niti po možu, niti po otrokih, ali so zakonski, ali je vdova, ali

ji je mož ušel. čez par minut pride predsednik sovjeta najemnikov hiše, kjer stane obtoženka.

»Poznaš to žensko?« ga vpraša sodnica.

»Seseda, Balakova je, pritličje levo.«

»Ima otroke?«

»Ima. Tri.«

»Ali je dobra mati?«

»Bo že,« se zasmeje mož. »Saj ima poln brlog živil. Njeni otroci ne stradajo!«

Sodnica se smehlja, obtoženka se čuti rešeno. Toda sodnica je takoj resna:

»Tebi se pač ni treba smejati. Morda si dobra mati, ali si tudi slaba državljanka. Kaj naj storimo ž njo?« se obrne sodnica k poslušalstvu. »Otrok ne moremo kaznovati. Ako njo zapremo morajo otroci v sirotišnico. Naši javni zavodi pa so siromašni, otrokom bi bilo tam težje.«

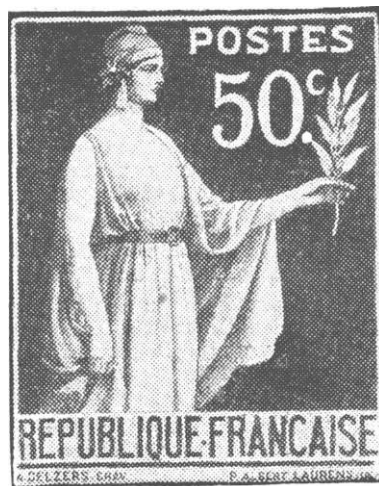
Nato se obrne k obtoženci in sodi: »Pojdi domov in ostani dobra mati. Skrbi za svojo deco! Ali ne tako, kakor doslej, s sleparstvom in tatvino, če se boš leto dni vedla pošteno, bo sodba pozabljena. Ako pa boš še nadalje počenjala take stvari, pa tvojim otrokom ni pomoči! V zapor pojdeš. Nu, le pojdi, si že opravila.«

PRIPOVEDUJEJO

Simbol miru na znamkah

Francosko postno ministrstvo je napovedalo izdajo nove serije znamk, na katerih bo prejšnjo »sejalko« nadomestila

druga ženska slika, predstavljajočo Francijo, ki nudi svetu oljčno vejico, znamenje miroljubja. Načrt za znamko je napravil kipar Paul Albert Laurens in je bil sprejet kot osnutek, odgovarjajoč popolnoma ča-

sovnim zahtevam. Nove znamke pridejo že v kratkem v promet.

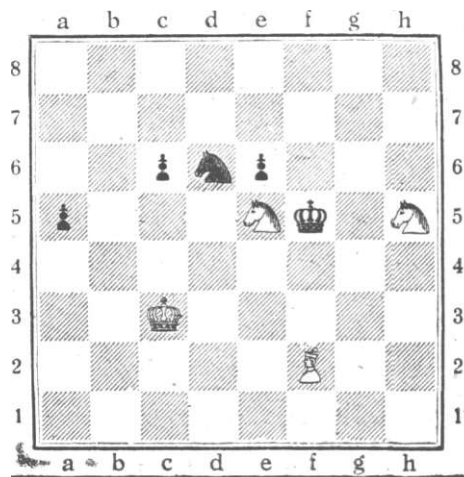
Vendar pa stare znamke s »sejalko« ne bodo popolnoma izginile, marveč jih bodo porabljali pri vrednostih izpod 30 santimov.

K

Problem 13

A. S. Gurvič (Baku)

Častno priznanje na študijskem turnirju »Šahmatskega Listoka«.

Beli na potezi dobi.

P 8 & I I P » ! P O *

Burma, dežela pozvanjajočih pagod

časniki so nedavno pisali o debatah v angleški spodnji zbornici, ali naj se da mični deželi Burmi svoboda ali ne. Kdor je že kdaj bil v teh krajih, gotovo od srca privošči Burmi vso svobodo. Svojevrsna dežela, svojevrstno prebivalstvo, ki ga nikoli ni moči pozabiti in ki te venomer vabi nazaj, da se še bolj seznaš s prijaznim prirodnim ljudstvom in še bolj zvrhoma naužiš krasote burmanskih pokrajin. Toliko romantike je v imenu Burma,

toliko je videti in toliko popisati, da bi ne prišel z lepa do kraja, če bi ne bil prisiljen omejiti se zgolj na najzanimivejše. Zvonovi v pagodah

Burma leži na indokitajskem polotoku. Ne samo zemljepisno, marveč po vsem obeležju spada bolj na Daljni vrhovi kakor pa k Indiji, s katero se običajno nepravilno spravlja v zvezo. Toda burmanske cvetlice, lepa burmanska dekleta, pojoči zvonci na pagodah, morje cvetja pred žrtveniki, tisoče gorečih luči po templjih in fantastično zidane pagode, vse je v svojih kontrastih tako vnešeno lepo, da si je težko zamisliti bolj vedro in bolj mehko sliko.

Čprav je prebivalstvo Burme skromno in ne hlepi kvišku, se vendar zelo marljivo grade nove ceste, železnice in hoteli, tako da je tujcem, ki v čedalje večjem številu in za dalj časa prihajajo v to deželo, na razpolago vsa tista udobnost, ki so je vajeni doma. Umetniki bodo našli tu začudo veliko prekrasnih objektov za fotografsko kamero in slikarski čopič. Športnike

M U T E O V A N 7 A

čakajo veliki lovi v neizmerni džungli. Narodoslovcem nudi prebivalstvo, ki se deli na desetine raznih plemen, neizčrpno studijsko gradivo. Trinajst milijonsko burmansko ljudstvo govori nad sto trideset narečij.

V Burmi so zastopane vse stopnje civilizacije od visoko kulturnih plemen, ki prebivajo tod že nad dva tisoč let pa do divjakov, ki se še zdaj priseljujejo iz malo raziskanih predelov osrednje Azije. Zgodovina Burmancev je zgodovina preseljevanja človeških plemen, če se nikoli, poprej nisi zanimal za etnologijo, v Burmi se je boš gotovo z navdušenjem poprijel in začel študirati teorije o poreklu in domovini vseh teh tako različnih ljudstev.

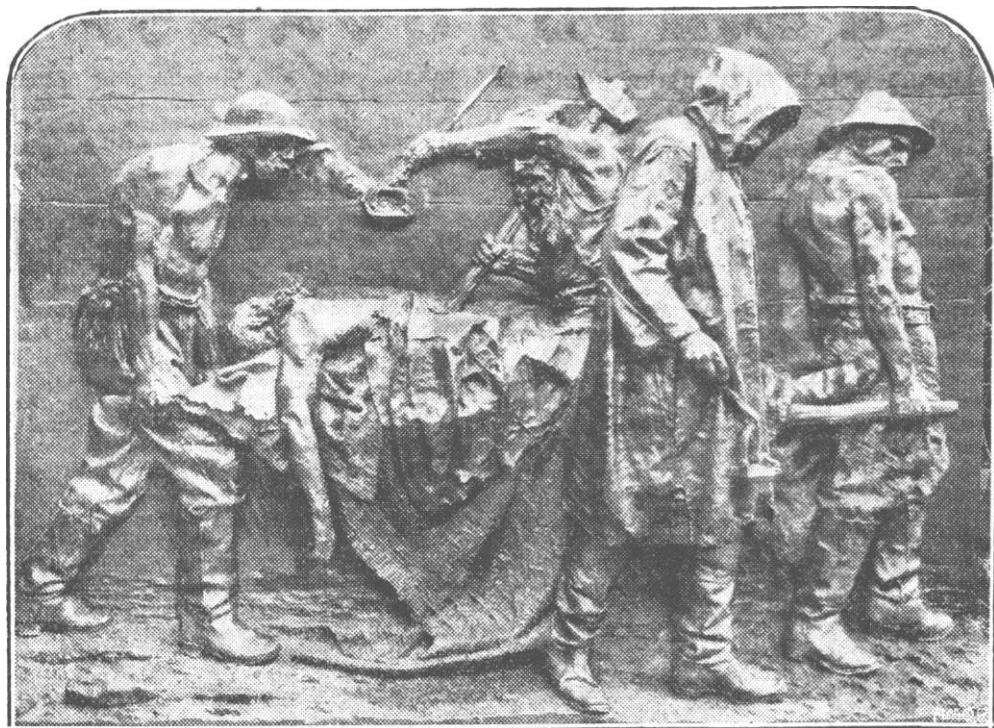
Najlepši okras burmanske pokrajine so pagode. Ljudstvo je večinoma budhistične vere, a ne pozna kast kakor v Indiji. Demokratičen duh in spoštovanje do ženske sta ustvarila dokaj visok moralni in socialni nivo. In zato dvojno uživaš čar pagod, bogato okrašenih s poldragimi kamni, z zidanimi terasami in nekakšnimi stolpiči, od katerih vise vrste zvončkov, ki srebrno pozvanjajo v pišu vetra. Na terasi stoji okrog kipa Budhe še več manjših pagodic s pritlikavimi altarci in velikimi zvonci. Na altarcih čepo vsakojake grozne pošasti, duhovi gozdov, gora in dreves, ki jih mora ljudstvo vedno iznova pripravljati v dobro voljo, da mu ne škodujejo. Pri vseh rodbinskih svečanostih se pa še posebej daruje na domačih altarcih, ki ne smejo manjkati v nobeni koči. Več altavjev ima kdo doma, bolj je ponosen. In tako je Burmancem vera ne samo darovanje dragocenosti, marveč tudi resnično vdano čiščenje in naj-srečnejša je vas šele takrat, kadar si je t stanu zgraditi pozlačeno pagodo.

Izrezanka M. Tecklenburg

Nadaljevanje članka J. Vrhovnika »O b 50letnici Gregorčičeve Zlate knjige« bo v prihodnji številki.

Spomenik žrtvam dela

Pred kakimi petdesetimi leti ie švicarski kipar Vincenzo Vela izdelal načrt spomenika za one delavce, ki so pri delih v predoru St. Gotharda prišli ob življenje. Teh je zelo mnogo in je med njimi sam genijalni tvorec tega čudeža tedanje tehnike inženjer Louis Favre. Sadreni relief, delo kiparja Vele je zdaj v tesinskem mestecu Ligornettu v muzeju, ki nosi umetnikovo ime.

âelç zdaj se je ravnateljstvo švicarskih zveznih železnic odloçilo, da na pobudo državne komisije za lepe umetnosti uresniçi umetnikovo zamisel. Po sadrenem odlitku napravljeni bronasti relief bodo postavili v Airolu tik ob južnem izhodu st. gothardskega predora. Umetnino je vlila v bron livnica Pastori. Delo je trajalo polne tri mesece in meri spominska plošãa v dolžino tri metre in pol, v širino pa dva metra in pol. Tehta dve toni in pol. Meseca junija bo spomenik odkrit v Airolu.

Niçemurnost

Molière se v »ženski šoli« posmehuje ljudem, ki hočejo svojemu imenu dodati plemiško èlenico: de. Njegov Arnolf zahteva, naj ga znanci kličejo Monsieur de la Souche, gospod pl. štor! Mislite, da so danes pl. štori že iztrebljeni? Niso. Evo primera iz Pariza.

Družina Beau de Loménie je tožila Jeana de Loménie. se mora poslej pisati: Jean Deloménie. Pri razpravi se je pokazalo, da je l. 1875. akademik Deloménie dobil pravico, da prelomi svoj priimek na dvoje in se posihdob podpisuje De Loménie. Vnuki

se je okoli 925. boril na strani Karla III. Preprostega, je sodišçe tožbo zavrnilo in naprtilo drznim tožnikom 5.000 frankov globe. — Ob tej priliki se spomnimo dogodbiçé z Ljudevitom XVIII., ki je bil duhovit mož. Neki Genou ga je prosil, da bi smel pristaviti svojemu imenu èlenico de. »Zastran mene si vzemite kar dve«, se mu je zasmeljal kralj. In prosilec je res tako storil; imenuje se: De Genoude.

pretežno uživati rastlinsko hrano, kar je bilo vzrok, da skoraj nikogar izmed njih v dolgem življenju ni mučila sečna kislina, ki nastaja na stara leta zaradi mesne hrane in je za mišice in srce tako nevarna. Ker je bil želodec zdrav er je delo v zraku s kisikom sproti uničevalo strupe, so mogli ti stoletni mož; po mili volji uživati nikotin in alkohol; sicer pa slednjega niso mnogo pogrešali. Oni, ki so živeli v severnih bolj plodnih krajih, so lahko brez škode — da so se nekoliko ogreli — zvrnili na vse zgodaj čašico žganja. Vsi so bili dobri zakonski drugi »er se niso nikoli spuščali v kakršnekoli ljubezenske avanture; zato pa v zakonskem življenju niso upoštevali nobenih pretiranih nasvetov. Zanimivo je dalje, da se niso v^d-iali političnim strastem, ki stalno bičajo živčni sistem. Delo na čistem zraku jim je skrbelo za zdrav spanec, s katerim so se izognili nočnim razbrdanostim in v katerem so očistili telo utrudljivih strupov.

Med opazovanimi so obrnili Gabbijevo pozornost nase posebno dve starki in stavec, ki je izpolnil pred kratkim 104. leto. Starki, ki sta bili stari 100 ozir. 103 leta, sta bili obe omoženi. Za zdaj sta obe zelo dobro ohranjeni in hodita brez palice; tudi oči, ušesa in spomin jima še niso opešali preveč. Ena izmed njih je do svojega 80. leta delala na polju — 800 m visoko — in ni nikoli videla železnice ali večjega mesta. Starejša, ki iz same koketnosti vendarle hodi ob palici, je izjavila vsa zadovoljna: »Življenje mi je vedno bolj všeč!«

Najstarejši Italijan je 104 leta stari

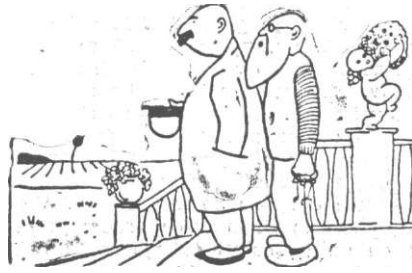
»stric Benedikt« z Monte Cassina; njega bi bil lahko Goethe, če bi bil tik pred smrtjo hodil po tistih krajih, srečal kot štiriletnega dečka. Izračunali so, da ueluj- stroj njegovega telesa že preko 38.000 dni ali malone milijon ur; njegovo srce se je v tej dolgi dobi stisnilo v več kot treh milijardah utripov. Na svetu se je bavil z raznimi poklici, večinonr takšnimi, ki so mu omogočili delo na prostem. Sploh je le takrat, kadar mu je bilo treba, jedel malo mesa in pil mnogo mleka ter se vzdrževal — tudi kot gostilničar — vina in nikotina. V ostalem je svež in čil in živi v trdem prepričanju, da ga po smrti čakajo sveta nebesa. Ker je še vedno med živimi, sklepa, da je njegov prostor med krilatci za zdaj zaseden; ko bo prazen, ga bodo poklicali. — (Po članku dr. F. Hildebrandta.)

Podonavska federacija: valček donavskih valov. (»Canard Enchaîné«)

RUM. OR

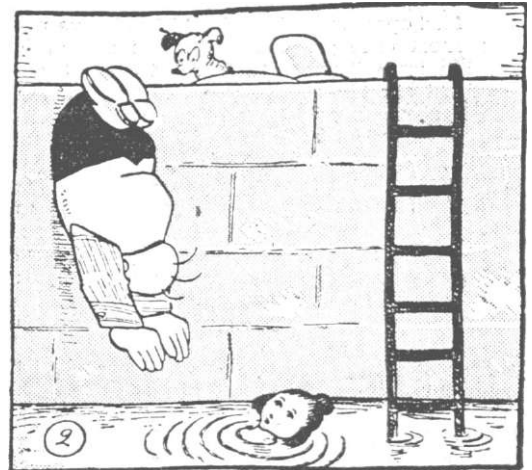
»Kaj ste hoteli reči, ko ste oglasili v časniku — z razgledom na veliki park: Saj tu ni nobenega parka!«
 »Ne, ampak nameravajo ga napraviti!«
 (»Berlinske Tidende«)

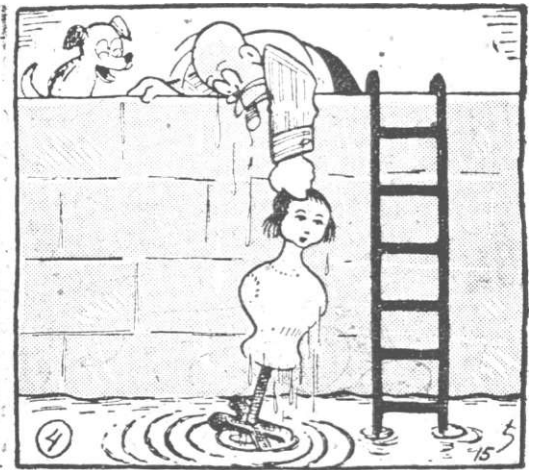
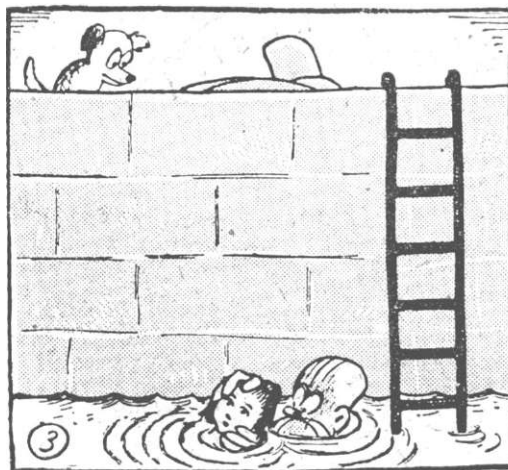
Vozel
 Mornar: »Za vraga! Kaj neki je bilo tisto, Cesar nisem hotel pozabiti?!«

J (iPassing Show«)

<i>III</i> —		
f 1	t I	• j
d) •		

COPYRIGHT . P. I. B. SOX S, COPENHAGEN

Adamson ni dobil kolajne za rešitev